

što je lokalna zajednica (komuna)?*

dr dimitrije sergejev

91 ogledi

→ Kad se pitamo što je lokalna zajednica, moramo na početku odrediti barem neki najbitniji okvir onog što tražimo i što pokušavamo osmisliti i definirati. Pod izrazom lokalna zajednica ili komuna mislimo prije svega na realnu društvenu zajednicu koja je nastala radi životnih potreba ljudi u jednom dugotrajnom samoniklom procesu. Ova se zajednica vidno razlikuje od umjetno stvorene zajednice, koja nastaje uzajamnim dogovorom i služi prvenstveno za obavljanje administrativno pravnih poslova, a nazivamo je općinom. Administrativno pravna zajednica ili općina može se vrlo brzo prekrojiti u različita oblička zavisno o (trenutačno) vladajućim shvaćanjima, dogovorima, političkoj orijentaciji i slično. Općina može biti vrlo mala, ili može biti nevjerojatno velika s obzirom na teritorije i broj stanovnika koje uključuje. Njena veličina zavisit će o svrsi koju njome želimo postići: demokratičnost, funkcionalnost ili nešto treće.

Za razliku od općine lokalna se zajednica (komuna) ne može lako i jednostavno prekrojiti. Ona je nastala radi ozbiljnih životnih razloga. Ta je zajednica zato mnogo čvršća i otpornija na promjene, mnogo kompleksnija i teže određiva.

Proučavajući ovu životnu zajednicu čovjeka tehničke civilizacije i njenu integraciju u šire okvire mi proučavamo jednu ključnu društvenu pojavu čovjekova života.

Ovu zajednicu možemo nazvati različitim imenima. Možemo je nazvati komunom. Ovaj se izraz vrlo često nalazi u našoj i svjetskoj literaturi, iako pomalo izaziva razmišljanja o normativnim rješenjima. Lokalna zajednica također je dobar izraz, često upotrebljavan u literaturi, ali i on ima nedostatke prije svega zato što je dosta širok i maglovit. Koga smetaju nedostaci postojećih izraza može se zadovoljiti opisom onog što se traži. Mi, prema tome, da to još jednom ponovimo, tražimo smisao najmanje teritorijalne životne zajednice čovjeka u zapadnoevropskoj civilizaciji (osnov njena značenja,

* Ovaj je rad pripremljen u okviru projekta »Komparativno-historijsko proučavanje integracije lokalnih zajednica u suvremene nacije, s osobitim obzirom na naše krajeve«.

njene najvažnije funkcije, odnos čovjeka pojedinca i njenih institucija, koje potrebe ona zadovoljava). Nazive lokalna zajednica (komuna) zadržat ćemo i nadalje kao najbolje radne nazive.

smisao lokalne zajednice (komune) u sociologijskim radovima

Kod nas postoji opširna literatura o lokalnoj zajednici (komuni). Ima dosta knjiga i mnogo rasprava s tematikom iz ovog područja. Ne bi bilo interesantno da se sada opširnije udubimo u svu tu literaturu. Zadržat ćemo se na raspravama naših poznatih sociologa u kojima nalazimo postavljena brojna i značajna pitanja.

U svojoj raspravi Radomir Lukić¹ daje jednu vrlo interesantnu i oštroumnu analizu odnosa komune i naselja. Komuna je prije svega jedna vrst naselja. Kakvo je to naselje? Blizina ili udaljenost ne mogu objasniti naselje, jer ulice istog grada mogu npr. biti podijeljene i pripadati različitim cjelinama. Međusobno vrlo bliske kuće mogu biti udaljene točke različitih naselja, dok vrlo udaljene kuće nekog planinskog sela mogu pripadati istoj cjelini. Naselje prema tome nije teritorijalno po suštini, već njega čine društveni procesi suradnje na određenom teritoriju.

Komuna je poseban tip naselja koje nastaje tek na najvišem stupnju podjele rada. Ona omogućuje zadovoljavanje ljudskih potreba i ostavlja da se tek neke potrebe zadovoljavaju u nižim zajednicama od naselja. U socijalizmu je zadatak komune i svestrani razvoj čovjeka. Komuna treba izmiriti čovjeka i društvo. Ona treba omogućiti da čovjek svoje potrebe realizira na neotuđeni način. Zamišljeni ideal komune trebao bi biti osnov buduće konstitucije općine.

U budućnosti će se komune povećavati. U njima će ponovno oživjeti porodične i druge neteritorijalne zajednice, što je u vezi s opadanjem podjele rada izazvane automatizacijom.

U radu R. Lukića nalazimo vrlo interesantno razmišljanje. Očito je cvdije izražen ispravan zaključak da se naselje ne može objasniti teritorijem, već ljudskim odnosima. Komuna je poseban oblik naselja, ili drugim riječima izraženo, poseban oblik ljudskih odnosa suradnje. Postavlja se dakako i pitanje kakvi su to odnosi suradnje. Mogu li se ti društveni procesi suradnje, koji čine bit komune, pobrojati i bliže odrediti? Ovim bismo određivanjem riješili najinteresantniji aspekt problema koji smo postavili.

Josip Županov² u svojoj raspravi razlikuje dvije vrste definicija: normativnu i sociološku. Prva je filozofijska ili socijalno filozofijska s određenim nedostacima. No, bilo bi pogrešno posve je isključiti, jer se time isključuje aktivitet, kao revolucionaran oblik socijalne akcije. Sociologijske definicije, ili one koje bi to trebale biti, teže naučnom objašnjenju komune »kao socijalne činjenice«, koja može predvidjeti promjene (u tome se J. Županov slaže s Hagenom) samo u okviru jednog stabilnog modela.

Komuna nije društvo u malom formatu. Danas ljude u veće cjeline, a osobito u globalno društvo, povezuje čitav niz momenata. Osim toga, lokalne se zajednice specijaliziraju. Tek veliki gradovi ponovno

postaju totalne društvene institucije. No te društvene institucije i opet su bliže Gesellschaftu nego Gemeinschaftu.

Pojava komune je kao i svaka društvena pojava kompleksna. Naši pojmovi (mape) nisu isto što i stvari (teritoriji). Stoga je dug put do analitičkog modela. Korisno je pri tom služiti se misaonom shemom F. S. Nadela. On razlikuje dva aspekta ili dvije socijalne dimenzije. Jedna se odnosi na uvjete socijalne akcije a druga na kriterije odnosa među pojedincima. U cjelini kod komune treba proučavati, na odabranim točkama: potrebe ljudi, uvjete za akciju (strukturne, organizacione, subjektivne), rezidue minulih akcija, socijalnu grupu i njenu integraciju.

U raspravi J. Županova nalazimo interesantnih misli. Vrlo je značajno njegovo naglašavanje razlika društava u cjelini komune. Zaista, veliko je društvo razvilo mnoge oblike aktivnosti koje ne možemo naći u komuni. O tom treba razmišljati. Također je značajno njegovo isticanje kompleksnosti komune kao društvene pojave i pokušaj određivanja te kompleksnosti. Ipak, na temeljno pitanje koja je to specifična vrsta naselja koju nazivamo komunom, po čemu se ona bitno razlikuje od svih drugih naselja, ne nalazimo cjelovit odgovor. U njegovom izlaganju problematično je razlikovanje socijalno-filozofijske (normativne) i sociologijske definicije komune koja istražuje »socijalne činjenice«. Malo je velikih filozofa koji su se bavili društvenim pitanjima, ali se svakako među najveće u novom dobu mogu ubrojiti Spinoza i Hegel; a upravo su oni postavili zadatak da se razmišljanje koje teži istini mora bazirati na onom što jeste za razliku od onoga što bi trebalo biti.

Komuna je realna društvena zajednica na određenoj teritoriji, za razliku od općine koja je upravno-pravna zajednica — naglašava na početku svoje rasprave Zdravko Mlinar³. Ljudi nužno stupaju u komunu i u njoj provode veći dio svog života. Komuna je sistem funkcionalno zavisnih grupa i specijaliziranih jedinica. Ona je »kohezivna, strukturirana i pokretna društvena zajednica, koju sačinjavaju stanovnici određenog teritorija, na kome radi zadovoljavanja svojih materijalnih i drugih potreba razvijaju različite aktivnosti i pri tome stupaju u međusobne odnose stvarajući na taj način i neku zajedničku kulturu«. Smisao komune može objasniti osam analitičkih pojmova: ljudi i prostor, potrebe ljudi, aktivnosti (djelatnosti, funkcije), međusobni odnosi i komunikacije, elementi kulture (norme, vrijednosti, stavovi), društvena struktura, društvena mobilnost, kohezija (integracija). Svaki elemenat može igrati ulogu uzroka.

Postavlja na kraju hipotezu po kojoj je stupanj podjele rada određujući za način i opseg ujedinjavanja ljudi u geografskom i društvenom prostoru. Elementi generalne hipoteze jesu: što je viši stupanj podjele rada, to je veći geografski prostor komune, to su spe-

1) Radimir Lukić: »O definiciji komune«, **Gledišta**, Beograd, VI/1965, br. 2, str. 183—194.

2) Josip Županov: »O problemima sociološke definicije komune«, **Naše teme**, Zagreb, VI/1962, br. 2, str. 235—251.

3) Zdravko Mlinar: »Aspekti sociološke definicije komune«, **Naše teme**, VI./1962, br. 2, str. 228—234.

cijaliziranije potrebe ljudi, to je veća disperzija društvenih kontakata, to je kultura više raščlanjena i heterogena, to je kompleksnija društvena diferencijacija i struktura društva, to je intenzivnija mobilnost između raznih grana djelatnosti, to je veći stupanj funkcionalne integracije komune.

Hipoteza koju je postavio Z. Mlinar vrlo je interesantna osnova za određivanje smisla lokalne zajednice ili komuna. Mi se možemo složiti sa Z. Mlinarom da se ovdje sigurno radi o vrlo perspektivnom putokazu. No, ipak je korisno ostaviti prostor za sumnju i daljnja pitanja. Pitanje je prije svega kako i zašto se povezuju teritorij i podjela rada. Zašto podjela rada na određenom teritoriju izaziva pojavu komune ili lokalne zajednice a na drugom teritoriju samo pojavu običnih najjednostavnijih naselja (kao npr. kroz stoljeća i tisućljeća stare kineske civilizacije).

smisao lokalne zajednice (komune) u dimenziji povijesti

Smisao lokalne zajednice može se istraživati u dvije vremenske dimenzije: u suvremenom društvu i u povijesti. Kod naših sociologa, u primjerima koje smo naveli, očito prevladava prva dimenzija, tj. oni analiziraju smisao lokalne zajednice (komune) u kontekstu suvremenog društva. Ako je međutim lokalna zajednica (komuna) jedna realna životna zajednica čovjeka, ona mora imati svoj povijesni nastanak, koji također možemo istraživati. Negirati ili zanemariti dimenziju povijesti znači u ovom slučaju svjesno odbaciti jednu značajnu dimenziju koja nam može pomoći u rješavanju zadanih problema.

U svjetskoj literaturi, osobito američkoj, danas je moda (po mom mišljenju jalova i prolazna) da se posve izbjegavaju historijske analize ili se one svode na jako skućene razmjere. U skladu s time drastično se reduciraju historijski uvodi i ne ostvaruje se ni minimalna suradnja znanosti koje analiziraju društvo u dvije različite dimenzije — suvremenoj i historijskoj. To je obostrano štetno. Dimenzija povijesti jeste na neki način učiteljica života i u svakom slučaju sociologu, antropologu, socijalnom psihologu, ekologu znači obogaćenje vidika i čini ga osjetljivijim za veće bogatstvo pitanja o društvenim strukturama ili društvenim fenomenima o kojima konkretno raspravlja. Na isti je način i historičaru potrebna suradnja s drugim društvenim naukama. Historičar ne može bez podataka, ali ako te podatke ne slaže u smislene cjeline, onda je i on promašio vrlo interesantne aspekte svoje nauke. Značajnu povezanost historije i drugih društvenih nauka možemo naći u dva dijela prvog sveska Uneskovog **Historije čovječanstva**. To je primjer koji bi valjalo slijediti.

povijesni nastanak lokalne zajednice (komune)

Lokalna zajednica (komuna) dio je civiliziranog društva, u Evropi dio je naše tehničke civilizacije. Lokalna zajednica ne može pripadati društvu koje živi nomadskim načinom života, što ne isključu-

je da nomadi ne mogu imati po koje stalno središte koje u određenom momentu prerasta u lokalnu zajednicu. Tek sa obradom zemljišta i stalnim naseljavanjem neka naselja postepeno razvijaju karakteristike lokalnih zajednica. U nekim dijelovima svijeta društveni se sektor stalno mijenjao iz nomadskog u stalna naselja koja su opet osvajali nomadi. Ibn Haldun je opisao i pokušao osmisliti ovaj proces. On je došao do zaključka da se ovaj proces stalno odigrava u ciklusu triju generacija i da predstavlja univerzalnu značajku ljudskog razvoja u vezi s načinom proizvodnje koji nomade preobražava na stalne naseljenike.

Ibn Khaldunovo promatranje bilo je djelomično ispravno što se tiče jednog dijela svijeta. U nekim krajevima razvitak je zaista često počinjao od istih temelja. Postavlja se pitanje nije li se sličan proces odigrao i u većim razmjerima evropske historije? Barbari nomadskog načina života rušili su Zapadno rimsko carstvo i započeli jedan razvitak koji ponovno izgrađuje lokalne zajednice. S pobjedom nomada propadaju središta razvijenog života. Stari Rim je npr. od milijunskog grada opao na beznačajnu hrpu ruševina sa vrlo malo stanovnika.⁴ Slično se može reći za gotovo sva gradska središta u kontinentalnom dijelu Evrope, jer je novi život bio život nomada, koji su se naseljavali u plodnim dolinama ili iskrčivali šume Srednje Evrope i Italije. Potrebe nomada, koji su se preobražavali u stalne naseljenike, bile su jednostavne, njima nisu trebala razvijena središta zanatstva ili umjetničkog života ni komplicirana središta administrativnog života. Druga je stvar s nekim primorskim gradovima. Kao što je pokazao M. Suić, primorski gradovi kod nas kontinuirano nastavljaju svoj život i postepeno asimiliraju slavensko seosko stanovništvo.⁵

Razvitak počinje od stalnog naseljavanja i prirodne proizvodnje. Zatim se u lokalno teritorijalnim okvirima začinje dosta intenzivan život koji dovodi do utvrđivanja jednog lokalnog središta s nekim administrativnim, sudskim, vojnim, crkvenim i drugim zadacima i ovlaštenjima. To središte nije identično s tradicionalnom rodovskom ili seoskom općinom, već je neki drugi, razvijeniji društveni oblik. Historijsko proučavanje tog razvijenijeg društvenog oblika može se izvršiti usporednim proučavanjem dvaju razvojnih pravaca. Komparativno proučavanje ovdje služi uzajamnom osvjetljavanju i pronalaženju ne idealnih tipova Maxa Webera, već realnih tipova koji se otkrivaju u stvarnom razvoju.

Primjer koji izgleda mogu poslužiti našoj namjeri da pokažu tendencije razvoja jesu slijedeći:

1. razvoj Stare Grčke od 12. do 5. stoljeća prije n. e.
2. kontinentalni razvoj zapadne Evrope od 7. do 14. stoljeća.

U ova oba slučaja nalazimo na početku prirodnu proizvodnju, zavisne, za zemlju povezane seljake i njihov odnos prema vlastitoj

4) »Sigurno je samo to da je u gradu ostalo manje ljudi i da su stari gradovi prestali djelovati kao proizvodna i trgovačka središta«. (Usp. L. Mumford: **Grad u historiji**, Zagreb, Naprijed, 1968, str. 279.)

5) Mate Suić: **Antički grad na istočnom Jadranu**, Zagreb, Liber, 1976.

aristokraciji, zatim postepeno buđenje ekonomskog života i sve intenzivniji društveni život koji dovodi do formiranja pojedinih središta s određenim administrativnim, tržišnim, vojnim, crkvenim, kulturnim, sportskim itd. značenjima i funkcijama. Ovo je univerzalni smisao koji nalazimo u historijskom formiranju lokalne zajednice u naznačenim slučajevima.

Idealnog obrasca nema, postoji samo njemu najbliži. Srednjovjekovni razvoj od 7. do 14. stoljeća ima specifična obilježja srednjovjekovnog religijom prožetog života u kome lokalna zajednica egzistira u donekle specifičnim uvjetima. Razvoj lokalne zajednice u Staroj Grčkoj od 12. do 5. stoljeća p. n. r. ima isto tako određenu posebnost. Prije svega Grci su seljaci koji žive u gradovima (polis), djelomično zato što to vole (grad je izvor pravde, ističu oni kao što će i ljudi u renesansi isticati da grad pa čak i zrak u gradu oslobađaju čovjeka), a djelomično zato što se boje starosjedilaca. U gradu je vladala sigurnost. Ovdje je postojala mogućnost doživljaja umjetničkog, sportskog, političkog... života. Grci su nevjerojatno rano uočili prednosti gradskog načina života, koristeći se istovremeno zadovoljstvima i zdravljem seljaka.

Univerzalni smisao — koji pokušavamo uočiti na najadekvatnijim primjerima ili podacima, možemo uočiti i na njihovim detaljima. Opći smisao može pomoći traženju posebnih slučajeva, ali i ti posebni slučajevi mogu služiti objašnjenju univerzalnog smisla.

Alfred Zimmern⁶ iscrpno piše o nekim interesantnim pojavama u starogrčkom načinu života. Lokalna zajednica ostvaruje temelje za život u jednoj zajednici novog tipa (za razliku od tradicionalnog rodovskog društva). U te osnove prije svega možemo ubrojiti potrebu za sigurnošću i pravdom. Lokalna zajednica, gdje i kako god ona nastala, mora nužno stupiti u borbu s tradicijom krvne osvete. Ako nad lokalnom zajednicom postoji viši organ (čitava država sastavljena od brojnih lokalnih zajednica, ili neko drugo političko tijelo), on će dakako preuzeti tu borbu.⁷

A. Zimmern nadalje govori npr. o običaju javnog nošenja oružja u Staroj Grčkoj i o javnim obračunima u najstarijoj historiji polisa i o postepenom iščezavanju tih običaja. No pitanje je kakva bi se paralela i komparativna istraživanja širom evropske historije mogla učiniti s obzirom na ovo pitanje. O tome istraživanja zasada još ne ma.

o raznolikosti teritorijalne podjele

U našoj zemlji nalazimo izraženu raznolikost teritorijalno političkih podjela u različitim etapama našeg društvenog razvoja. Čitav teritorij Jugoslavije imao je 1952. godine 3.811 općina; nakon reorganizacije 1955. godine taj se broj drastično smanjio na 1.479 općina i otada se i dalje sve više smanjivao da bi 1960. imao 774 općine.⁸ Istovremeno varira i broj stanovnika, kao i veličina teritorija koji općina uključuje. Tako je prosječna veličina općina 1952. godine iznosila 66,98 km² s prosječnim brojem stanovnika od 4.407. Taj se prosječan broj stanovnika i veličina teritorija otada neprekidno po-

većavaju: 1958. godine — 225,38 km², i 16.025 stanovnika, 1960. godine — 319,7 km² uz 23.333 stanovnika.⁸

Godine 1972. Jugoslavija ima prosječno najveću općinu u Evropi. Te godine 20 općina ili 4% imalo je manje od 10.000 stanovnika, 133 ili 26,6% 10.000—20.000 stanovnika, 299 ili 45,8% između 20.000 i 50.000 stanovnika, 85 ili 17% između 50.000 i 100.000 i 33 ili 6,6% preko 100.000 stanovnika.

Još veću raznolikost vidimo ako usporedimo podatke o veličini općina i broju stanovnika širom Evrope i širom svijeta.⁹ Zadržimo se na pregledu podataka za Evropu. Po broju stanovnika prosječno su najmanje evropske općine u Čehoslovačkoj (1.200) stanovnika, Francuskoj (1.300), Grčkoj (1.500), Švicarskoj (1.900), Austriji (1.900), DR Njemačkoj (1.900), SR Njemačkoj (2.400); nešto su veće u Mađarskoj (3.500), Poljskoj (3.500), Belgiji (3.600), Danskoj (3.700), Španiji (3.700), Engleskoj (4.000), Rumuniji (4.700), SSSR-u (4.700), Norveškoj (5.300). Potom dolaze općine u Italiji (6.900), Švedskoj (7.800), Finskoj (8.500), Bugarskoj (9.700) i Holandiji (13.200). Najzad najveće prosječne općine postoje u Portugaliji (32.000) i Jugoslaviji (40.000) stanovnika.¹⁰

Prosjek površine općina je slijedeći: SR Njemačka 10,2 km², Čehoslovačka 10,6 km², Belgija 11 km², Engleska 12 km², Švicarska 13 km², Francuska 14,6 km², Austrija 21 km², Danska 30 km², Poljska 35 km², Italija 38,5 km², Španija 54 km², Bugarska 125 km², Portugal 304 km², Norveška 408 km², SSSR 433 km², Švedska 434 km², Jugoslavija 500 km² i Finska 615 km².¹¹

Velika raznolikost veličine općine širom Evrope i svijeta očito pokazuje da ona nije nikakav čvrsti, fiksirani elemenat, već je naprotiv lako promjenljiva veličina koja zavisi o shvaćanju i konkretnom političkom uređenju. Želimo li u općini realizirati neposrednu demokraciju ili želimo li njome ostvariti neke bitne, vitalne funkcije koje služe brzom razvoju i slično, onda će ona biti ili mala ili velika ili srednja ili nešto između tih veličina zavisno od značaja koji pridajemo jednom od navedenih momenata. Očito je općina realitet iza koga se sakriva stvarna lokalna zajednica. U svakom slučaju ta se dva realiteta ne povezuju nikakvim sigurnim čvrstim vezama; inače ne bi bila moguća takva velika razlika u stvarnoj veličini općina i broju stanovnika koje one uključuju.

6) Alfred Zimmern: **The Greek Commonwealth, Politics and Economics in Fifth-Century**, Athens, 1961 (VIII izdanje).

7) Postavlja se pitanje možemo li komparativnim putem pratiti u različitim etapama evropske historije borbu protiv krvne osvete u samim lokalnim zajednicama. Postavlja se dakako i pitanje o univerzalnim pravilnostima u toj borbi. Koji je univerzalni smisao borbe protiv krvne osvete u Staroj Grčkoj, u Italiji recimo od 10. do 14. stoljeća, u Njemačkoj od 12. do 16., ili u našim krajevima od, recimo, 14. do 17. stoljeća. Jasno, nije nam sada cilj da utvrdimo točne vremenske relacije u kojima se u pojedinim područjima treba proučavati ova pojava već da istaknemo da se bitni smisao mora tražiti u različitim vremenskim kontekstima.

8) Eugen Pusić: **Lokalna zajednica** (prilog proučavanju odnosa lokalnih samoupravnih jedinica i teritorijalnih društvenih grupa), Zagreb, Narodne novine, 1963.

9) Eugen Pusić, **nav. djelo**, str. 108, tabela 4.

10) Miodrag Jovičić: **Struktura i teritorijalna osnova lokalne samouprave u evropskim zemljama**, Beograd, Savremena administracija, 1974, str. 99.

11) **Isto**, str. 99.

Općine, kotari, distrikti, kantoni itd. razlikuju se od lokalne zajednice (komune) na sličan način kao što se i u historijskom razvoju od nje razlikuju različita društvena i politička tijela u kojima ili pored kojih ili s kojima se razvija lokalna zajednica (komuna). U historijskom razvoju u većini je slučajeva nastajanje lokalne zajednice sakriveno pod plaštem najrazličitijih društvenih fenomena koji su historiografiji izgledali najinteresantniji. Tek u izuzetnim slučajevima desio se »čisti« razvoj lokalnih zajednica, spontano odozdo, ili se pak globalno društveno tkivo raspalo na male cjeline koje su ovdje zaista predstavljale globalno društvo u malom ili, još bolje rečeno, koje su zaista bile mala globalna društva, iza kojih se kao u mozaiku već nazirao daljnji, viši društveni oblik.

Na isti je način izuzetak kad suvremena općina odgovara lokalnoj zajednici (komuni). To je zapravo idealan slučaj, idealan tip oko koga stvarna podjela društva neprekidno oscilira ostvarujući u realnosti oblike koji su uvijek ponešto različiti.

putokazi definiciji lokalne zajednice (komune)

Lokalna zajednica (komuna) je očito kompleksna i vrlo često sakrivena društvena pojava. Stoga je moramo proučavati i kao formu suvremenosti i kao historijsku pojavu. U svjetskoj literaturi, a također i u nas očito se ispoljavaju nedostaci nepoznavanja historijskog pristupa i historijskih analiza ove pojave. Stoga je neophodan interdisciplinarni pristup proučavanju lokalne zajednice a osobito suradnja historičara i sociologa.

Lokalnu zajednicu (komunu) možemo odrediti kao najmanju spontano nastalu životnu zajednicu ljudi u društvu zapadnoevropske civilizacije. Ta zajednica nastaje negacijom prirodne proizvodnje; ona je vid ostvarenja nove veze među ljudima koji »imaju mnoge potrebe« i zbog toga se povezuju u »sistem međusobnih odnosa«. U krupnom planu lokalna je zajednica sistem naselja među kojima se izdvaja jedno naselje koje poprima karakter grada.

Lokalna zajednica (komuna), kao stvarna životna zajednica, najčešće je sakrivena i predstavlja stalno, čvrsto jezgro, objektivni elemenat, oko koga oscilira klatno administrativnih teritorijalno političkih promjena. Ona je također i objektivni elemenat oko koga se vode političke svađe, ratovi i druga realna politička zbivanja u znatnom dijelu starogrčke historije i u Zapadnoj Evropi od 11. do 18. stoljeća.